

MAAILMANTALouden HÄIRIÖALTTIUESTA

Pankinjohtaja Seppo Lindblom

(Lyhennelmä seuran vuosikokouksessa 11. 4. 1980 pidetystä esitelmästä)

Näyttää ilmeiseltä, että läntiset teollisuusmaat joutuvat harjoittamaan talouspolitiikkaa tulevilla vuosikymmenellä olosuhteissa, joissa ennestäänkin tyypillinen tavoiteristiriita korkean työllisyyden ja hintatasapainon välillä on vaarassa vain kärjistyä.

Jotkut katsovat 80-luvun ylitse luottaen uusien energialähteiden löytymiseen ja uuteen teknologiaan ja uskoen siihen, että asiat pyritään maailmassa ratkaisemaan sopuisasti. Joittenkin toisten usko ihmisiin, heidän järjestelmiinsä ja heidän luomaansa teknologiaan horjuu.

Näin syntyy monenlaisia kasvuskenarioita. Sellaisia, joissa kriiseistä selviään ja sellaisia, joissa kriisit eskaloituvat niin taloudellisesti kuin poliittisestikin.

Mutta meidän ei tarvitse ulottaa katsettamme näin kauaksi eteenpäin voidaksemme todeta, että 80-luvulla, joka sekin ajanjaksona on huomattavasti pitempi kuin se suunnittelun aikaväli, jolla keskimääräinen suomalainen hallitus toimii, läntiset teollisuusmaat joutuvat kokemaan merkittäviä taloudellisia sopeutumisvaikeuksia.

Näitä sopeutumispulmia ei voida tarkastella yksinomaan asetettujen kasvutavoitteiden näkökulmasta. Paremminkin sopeutumisongelmia on kuvattava siten, että jo sellaisiin kasvu- ja työllisyystavoitteisiin, jotka 60-luvun kriteerien mukaan näyttävät hyvinkin vaatimattomilta, liittyy merkittäviä jatkuvia inflaation nousupyrkimyksiä. Eräiden keskeisten perushyödykkeiden kysynnän ja tarjonnan epäsuhteen vuoksi liittyy liikkeelle pyrkivään noususuhdan-

teeseen nykyään paljon äkäisempiä raaka-aineiden inflaatiovaikutuksia kuin aikaisemmin.

Mielenkiintoisia lisäelementtejä teollisuusmaiden inflaatioprosessin tarkasteluun tarjoaa nykyaikainen teorian kehittäminen, jossa inflaatiota on tarkasteltu yhteiskunnallisena ja politologisena ilmiönä. Näiden uusimpien teorioiden keskeinen ajatus on se, että inflaatiosta sinänsä on tullut yhteiskunnallinen ratkaisu ja tärkeä ristiriitojen sääntelytapa.

Tilanteessa, jossa keskeisten perushyödykkeiden reaalihintojen nousupyrkimys on voimistunut, ovat tulonjakokonfliktit eri kansantalouksien sisällä ja niiden kesken voimistuneet. Suomi saa öljylaskun, mutta esittää muille maille puulaskun. Joku maa saa maksettavakseen niin öljylaskun kuin puulaskunkin ja esittää muille konelaskun jne. Samalla kun voimistunut maailmankaupan inflaatio heijastelee taloudellisena ilmiönä eri hyödykkeiden kysynnän ja tarjonnan välille syntyneitä epäsuhteita, samalla politologisena ilmiönä heijastelee pyrkimystä sopeutua vähin erin väistämättä kaiken aikaa muuttuviin hintasuhteisiin. On arvioitava, että ilman tällaista hintakierrettä öljyn hinnannousun aiheuttama tulonjakokonflikti kärjistyy eri maissa ja niiden välisissä suhteissa suunnattomasti.

On siis syytä lähteä siitä, että maailmankaupan hinnoissa tulee säilymään pitkäaikainen voimakas inflaatiouauhti yksinkertaisesti siitä syystä, että jäykistyneissä institutionaalisissa oloissa inflaatio toimii ristiriitojen sääntelijänä. Se antaa mahdollisuuden sopeutua muuttuviin olosuhteisiin ajan kanssa, mutta väistämättömänä seurauksena on samalla olemassa olevan tuotantorakenteen jäykistyminen ja kasvun selvä hidastuminen tästäkin syystä.

On mielenkiintoista todeta, ettei Suomen kansantalous öljyn reaalihintaan lähde voimakkaaseen nousuun ole kokenut samankaltaista ulkomaankaupan vaihtosuhteen heikkenemistä ja tähän liittyvää välitöntä kasvun takaiskua kuten useimmat teollisuusmaat.

Tämä takaisku on välittynyt luonnollisesti meillekin hidastuneen kasvun muodossa. Mutta meidän välitön ongelmamme ei ole ollut öljylasku ja siihen liittyvä vaihtosuhteen heikkeneminen. Samalla kun onnekkaimmilla ulkomaankaupan vaihtosuhteet on pysynyt muuttumattomana ja vientihintojen nousun avulla olemme kyenneet kasvavan öljylaskun kuitaamaan, perimmäiseksi pulmaksemme on tullut niin tuonti- kuin vientihintojenkin kautta kansantalouteen kulkeutuvat ulkoiset inflaatiopaineet.

60-luvulla ulkomaankaupan vaihtosuhteen muuttumattomuus tiesi sitä, että tuonti- ja vientihinnoista aiheutui vain vähäisiä kotimaisia hinta- ja kustannuspaineita. 70-luvulla tilanne on muuttunut. Ulkoaiheisten tekijöiden merkitys on kasvamistaan kasvanut. Yksiin sektoreihin on tullut voimakkaasti vientituloja ja toisiin sektoreihin on kertynyt voimakkaasti tuontikustannuksia.

Pulmaksemme on myöskin noussut se, että talouspoliittiset päätöksentekijät ovat tunteneet jatkuvasti suurta luottamusta tulopolitiikkaan oloissa, joissa tulopolitiikan mahdollisuudet inflaation torjuntaan ovat vaatimattomat. Samalla kysynnän säätelyn merkitystä on vähätelty.

Nähtävissä olevista maailmantalouden tasapainottomuuksista ja kotoiseen talouspolitiikkaan liittyvistä uskomuksista johtuu, että Suomen kansantaloudessa on edelleenkin voimakkaita piileviä inflaatiopaineita. Kehityksen viimeaikainen rauhallisuus johtui siitä, että elimme pitkään teollisuustuotannon nol-lakasvua. Nyt, kun olemme tästä nollakasvusta irtautuneet, jopa niin että kansantaloudessa on selviä vaikkapa vain väliaikaisia ylikuumenemisen merkkejä, ovat edellä mainitut inflaatiovaarat realisoitumassa.